

ИНТЕЛЕКТУАЛЕН ПРОДУКТ N. 3

„Препоръки за включване на обучението по предприемачество в селскостопанския сектор“

Индекс

Резюме

Въведение.....	Errore. Il segnalibro non è definito.
1. Оценка: отправна точка и методология	Errore. Il segnalibro non è definito.
1.1 Отправна точка	5
1.2 Тест за оценка	6
2. Оценка: резултатите	Errore. Il segnalibro non è definito.
3. Селскостопанският сектор: сценарии и предизвикателства	14
3.1 Европейски политики	Errore. Il segnalibro non è definito.
3.2 Европейско земеделие по време на пандемията COVID-19.	Errore. Il segnalibro non è definito.
3.3 Перспективи за бъдещето: мислене за пост-COVID	Errore. Il segnalibro non è definito.
4. Нови знания и ноу-хау в селското стопанство от третото хилядолетие - линии на действие за нови образователни схеми.....	Errore. Il segnalibro non è definito.
4.1 Нов модел на земеделие.....	19
4.2 Профилът на мултифункционалния земеделски оператор и предприемач: индикации.....	20
4.3 Насоки за включване на обучението по предприемачество в ПОО-I.	Errore. Il segnalibro non è definito.
4.4.1 Учебна програма за TEEN FARM	27

Този доклад е резултат от проект, финансиран по програма Еразъм+. Възгледите и мненията, изразени в тази публикация, са единствено отговорност на автора и не отразяват непременно възгледите на Европейската комисия.

Въведение

„Най-добрата инвестиция в нашето бъдеще е инвестицията в нашите хора. Уменията и образованието движат конкурентоспособността и иновациите в Европа. Но Европа все още не е напълно готова. Ще се погрижа да използваме всички инструменти и средства, с които разполагаме, за да възстановим този баланс.“

Президент фон дер Лайен, по време на представянето на Европейската програма за умения

На 22/05/2018 Съветът на Европа прие нова **Препоръка относно ключовите компетенции за обучение през целия живот**¹, която подчертава стойността на сложността и устойчивото развитие. Нараства необходимостта от повече предприемачески умения, както и от социални и граждански умения, които се считат за незаменими, „за да се осигури устойчивост и способност за адаптиране към промяната“ (пандемията Covid-19 все още не беше започнала). Ключовите компетенции трябва да се придобият във формални и неформални образователни среди, първо в училище. Първоначално ключовите компетенции бяха разделени на 8 макрокатегории:

- 1- комуникация на майчин език;
- 2- комуникация на чужди езици;
- 3- математическа компетентност и основни умения в науката и технологиите;
- 4- цифрова компетентност;
- 5- „учене да се учи“ (метакогнитивна компетентност);
- 6- социални и граждански компетенции;
- 7- чувство за инициатива;
- 8- културно осъзнаване и изразяване.

Европейският проект Еразъм+ TEEN FARM (<https://www.cesarweb.com/teenfarm/>), стартиран през октомври 2018 г. и координиран от CESAR² с подкрепата на екип от много участници, извърши проучване, експериментиране и подобрене по отношение на компетентността **„чувство за инициатива“**, означавана като **предприемаческа компетентност**, която е способността да се идентифицират и да се използват възможности и да се планират и управляват творчески процеси, които имат културна, социална или финансова стойност. По-точно, проектът TEEN FARM се опита да разбере

¹ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01))

² It is a KA2, Strategic Partnership, made up of different actors from the educational and business landscape: three VET agricultural institutes (ISIS Ciuffelli di Todi - IT, Dalum College of Odense - DK, and Pavlov Institute of Dobrich - BG), the University of Wageningen (NL), the University of Neubrandenburg (DE), the local development association ADRAT in Chaves (PT), and the INIPA training institution of Coldiretti (IT).

как да включи обучението по предприемачество в курсове за селскостопанско обучение, като работи по „сравнение“ на европейско ниво, където същите европейски образователни системи представят много „нехомогенности“ (Източник: Eurydice Report, 2016).

Този доклад за проекта TEEN FARM, заедно с Интелектуален продукт № 1 (пилотен курс) и интелектуален продукт № 2 (Наръчник за учители за обучение по предприемачество), има за цел да:

- илюстрира и коментира оценките, на които са били подложени учениците от трите селскостопански гимназии, опитвайки се да разбере тяхното ниво по отношение на придобитите умения³;
- предоставя и обсъжда възможни индикации относно важността на включването на обучението по предприемачество в ПОО в селскостопанския сектор (и извън него).

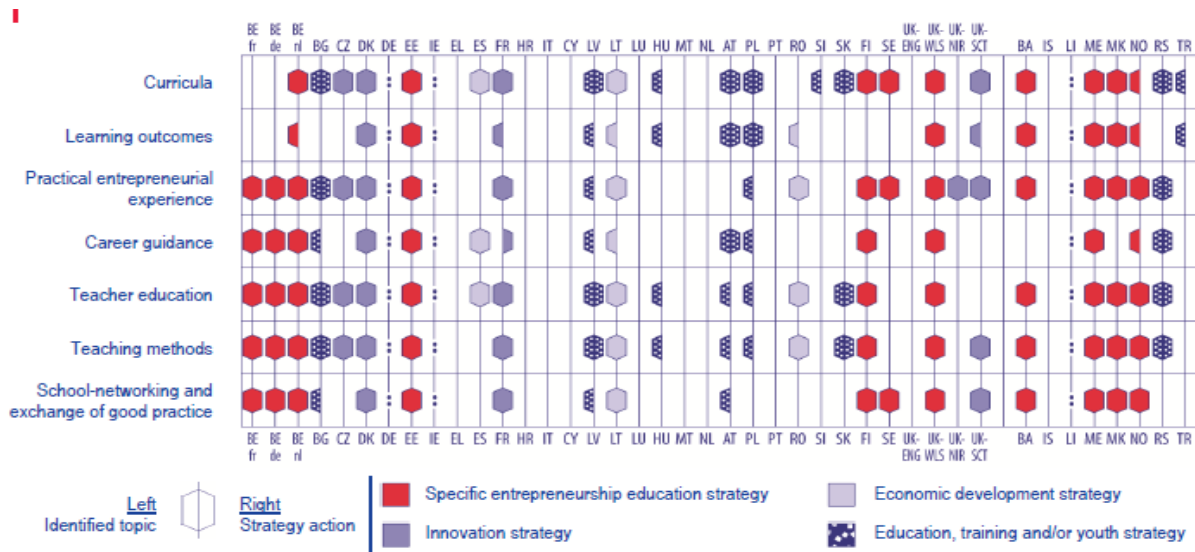
³ There are three areas for entrepreneurial skill assessment: *attitudes* (self-confidence and sense of initiative); *skills* (creativity, financial literacy, resource management, risk/uncertainty management, teamwork); *competences* (ability to assess opportunities, understanding of the role of entrepreneurs in society, and awareness of career prospects in the entrepreneurial field) (Source: Entrepreneurship education at school in Europe, Eurydice, 2017).

1. Оценка: отправна точка и методология

1.1 Отправна точка

Когато беше замислен проектът Teen Farm, в основата му бе отбелязано, че нивата на **обучение по предприемачество (ЕЕ)** в европейските образователни системи се различават значително (Фигура 1).

Фигура 1. Образование по предприемачество, разнообразие от стратегии и приложения в ЕС (Източник: Eurydice, 2017).

Тази ситуация на липса на яснота и неравномерност се запазва и досега, през 2021 г. През февруари 2021г. CEDEFOP (Европейски център за развитие на професионалното обучение) публикува предложение за реализиране на *Проучване за обучението по предприемаческа компетентност в обучението в ПОО*. Изследванията, които ще бъдат проведени съгласно този договор, ще помогнат за по-доброто разбиране на това как компетентността по предприемачество е заложена в ПОО в Европа, свързаните с това предизвикателства и възможности и как те варират в различните държави. Констатациите от проучването ще подкрепят създателите на политики, социалните партньори, доставчиците на ПОО и други заинтересовани страни в насърчаването на предприемаческата компетентност.

Днес ситуацията е, че в някои страни **образованието по предприемачество** се основава на приемането на „Специфична образователна стратегия“, присъстваща в учебните програми на всички училищни нива, докато в други страни няма Стратегия: най-много има импровизирани инициативи и практики, провеждани от отделни училища.

⁴<https://www.cedefop.europa.eu/da/about-cedefop/public-procurement/entrepreneurship-competence-vocational-education-and-training-0>

Далновидността на проекта TEEN FARM е, че страните, от които идват гимназиите по ПОО, участващи в проекта, представляват различни нива на обучение по предприемачество (Фигура 2):

- Италия: няма стратегия (наличие на отделни инициативи);
- България: обща стратегия;
- Дания: специфична стратегия.

Фигура 2. Образование по предприемачество: обобщена таблица на разликите между държавите-членки на ЕС (Източник: Eurydice, 2017).

Scope	Specific comprehensive strategy	Embedded in broader strategies	Single programmes and initiatives
Member State	Belgium, Denmark, Estonia, Finland, Sweden, Wales (UK)	Austria, Bulgaria, Croatia, Cyprus, Denmark, Estonia, France, Greece, Hungary, Ireland, Latvia, Lithuania, Luxembourg, Netherlands, Northern Ireland (UK), Poland, Romania, Scotland (UK), Slovakia, Slovenia	Czech Republic, England (UK), Germany, Italy, Malta, Portugal, Spain

Настоящият доклад е изготвен благодарение и на приноса, възникнал по време на две срещи на вътрешната комисия по проекта, съставена от експерти / заинтересовани страни: учители от гимназиите, техници по експертно обучение.

1.2 Тест за оценка

Обучението по предприемачество, като ключова компетентност е широко и многостранно и е свързано с цяла гама от специфични, все още слабо дефинирани учебни резултати: библиографията, включително *Докладът по предприемачество за училищата в Европа*⁵ за 2016г. Eurydice, показва, че резултатите от обучението, свързани с предприемачеството все още се разработват. Проектът TEEN FARM обаче, също следвайки съветите на отчета на *EntreComp в действие: вдъхновете се, направете го*⁶ („Определете резултатите от обучението, които отговарят на вашата дейност“), идентифицира някои учебни резултати, свързани с целта на проектната дейност (Начално професионално образование и обучение, I-VET - EQF ниво 3-4).

Важен принос, който позволи на проекта Teen Farm да определи по-добре тези Цели, беше и проверката на внимателната работа на Министерството на образованието и научните изследвания, озаглавена Програма на предприемачеството⁷ от март 2018 г., чиито 5 области на макросъдържание (форми и възможности за правене бизнес;

⁵ <https://www.indire.it/2018/10/22/sviluppare-lo-spirito-dimprenditorialita-il-punto-sulle-politiche-europee/>

¹ EACEA/Eurydice, 2016.

⁶ <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/entrecomp-action-get-inspired-make-it-happen-user-guide-european-entrepreneurship-competence>

⁷ <https://www.miur.gov.it/-/pubblicato-il-sillabo-per-l-educazione-all-imprenditorialita-nella-scuola-secondaria->

генериране на идеи, контекст и социални потребности; от идея към бизнес: ресурси и компетенции; предприятие в действие: конкуренция на пазара; икономическо ориентирано гражданство) са взети за пример и ориентир. Тези учебни цели са разработени в модули по следната схема:

Таблица 1. Учебни цели на пилотния курс за обучение по предприемачество в селското стопанство (Интелектуален продукт п.1).

Modules*	Learning Outcomes
Да бъдеш предприемач (мод.1))	- Запознаване с дефиницията на предприятието като реалност на проекта и определението на компанията като бизнес инструмент. - Знание, какви са характеристиките на един предприемач: разбиране конкретно кои са уменията, които характеризират предприемаческия дух и какви са потенциалните трудности. - Знания как да развивате бизнеса чрез концепцията за мултифункционалност: познавате целите на многофункционалното земеделие и знаете как да идентифицирате възможностите в обединението между целите на фермерите и целите на обществото.
Творчество и иновации (мод.2).	- Разпознаване на собствените силни и слаби страни. - Знание как да приложите собствените си знания, като намерите творчески приложения и решения. - Умения, свързани с решаването на проблеми, също в контекста на реални случаи. - Знание на дефинициите и идентифициране на възможностите в различните видове иновации (продукт, процес, маркетинг). - Познаване на видовете иновации в селскостопанския хранителен сектор и в агробизнеса.
Стратегия и бизнес модели (мод.3)	- Знание за дефинициите и целите на стратегическото, оперативното и финансовото управление. - Ориентиране в планирането на бизнес дейности и знание как да поставите различните видове управление в селскостопанския хранителен процес. - Познаване на различните видове стратегии: продуктови, местни, международни и глобални. - Знание на възможните стратегически области на бизнеса (лидерство на разходите, диференциация на продуктите и маркетинг в ниши) и разпознаване на предимствата и недостатъците във връзка с възможната динамика на пазара. - Ориентиране между различните видове стратегии и идентифициране на най-подходящите в зависимост от различните видове бизнес.
• Познаване на определенията и целите на стратегическите, Пазарен анализ и маркетингов план (мод.4)	- Познаване на концепциите за визия и мисия на компанията и знание как да се развива собствена идея според тези две концепции. - Познаване на съдържанието на Канавата за бизнес модел и развиване на собствена бизнес идея в него. - Общи познания за местния пазар на селскостопански храни. - Ориентиране в опростения анализ на конкурентите, в сегментирането на потребителите, като идентифициране на техните особености и нужди. - Знание за съдържанието на бизнес план и как схематично да се разработи съдържанието му. - Развиване на критично мислене и конкретизиране на наученото съдържание в различните модули чрез създаване на предприемаческа идея.
Уеб маркетинг и комуникация в социалните медии (мод.5)	- Разберане на различните и нови форми на комуникация за пазара и за клиента. - Разберане на различните подходи на земеделския предприемач към комуникация: пасивни и активни форми на взаимодействие.

В края на всеки от модулите на пилотния курс беше проведен тест за оценка. Всеки тест е разработен на модули на Google и е структуриран така: индикатор за нивото на усвояване само на уменията на учениците; за бързо и незабавно изпълнение, чрез множество възможности за избор; тясно свързана със съдържанието на модулите.

2. Оценка: резултатите

Учениците, които са участвали в пилотния курс (и са били подложени на оценката на придобитите умения), са разделени, както следва:

ПОО Селскостопански гимназии	Общ брой на ученици, записани в Платформата
IIS Ciuffelli (IT)	165
Dalum College Odense (DK)	83
Pavlov Institute Dobrich (BG)	83

За да има цялостна картина на четенето и тълкуването на резултатите от оценката е необходимо да се дадат някои указания:

- опитът / волята / желанието на проекта TEEN FARM да получи индикации от тази оценка не може да предопределя факта, че сравняваните училищни системи (датски, италиански и български) са различни по отношение на:
 - различни регулаторни рамки;
 - учебни програми за I-VET курсове⁸;
 - различна възраст на I-VET студентите (в Дания учениците са на 18-22 години, в Италия и България са на 14-18 години).
- пандемията на Covid и дистанционното обучение (ДО): не е възможно да има хомогенност, поради периода (напр. някои ученици са преминали теста след прекъсването поради пандемия Covid-19), или поради модалност (някои ученици са учили в присъствена форма, а други в ДО).

Следва извадка от резултатите от оценката, произтичат някои важни съображения:

- тенденцията на отговорите изглежда потвърждава изтъкнатото в началото: тоест верните отговори на датските ученици в повечето случаи са в по-висок процент от този на българските или италианските.
- тази тенденция не винаги се потвърждава, изглежда, че е по-малка, когато има въпроси, свързани с модул №. 2 „Творчество и иновации“, където италианските ученици от IIS Ciuffelli достигнаха ниво на верни отговори (около 70%).

Въпреки че стратегията за обучение по предприемачество напълно липсва в Италия (а в България тя е само частично дефинирана) и най-много е оставена на импровизирани

⁸ Learning outcomes approaches in VET curricula (CEDEFOP; 2015). The absence of a Europe-wide, transnational academic discourse on learner-centred approaches in VET makes it difficult to identify an agreed set of features distinguishing learner-centred systems.

инициативи на някои учители или гимназии, може да се каже, че всяка дейност, свързана с развиването на „дух на инициативност“ (дори в рамките на извънкласна пътека), прави учениците по-чувствителни и стимулирани. Такъв е случаят с учениците от IIS Ciuffelli (Италия) и от PGMV, Добрич (България): и двете гимназии имат опит с Джунийър Ачийвмънт на съответните държави, преди да участват на пилотния курс.

Фокус 1 – Влияние сред учениците от различни среди: опитът от обучителни дейности.

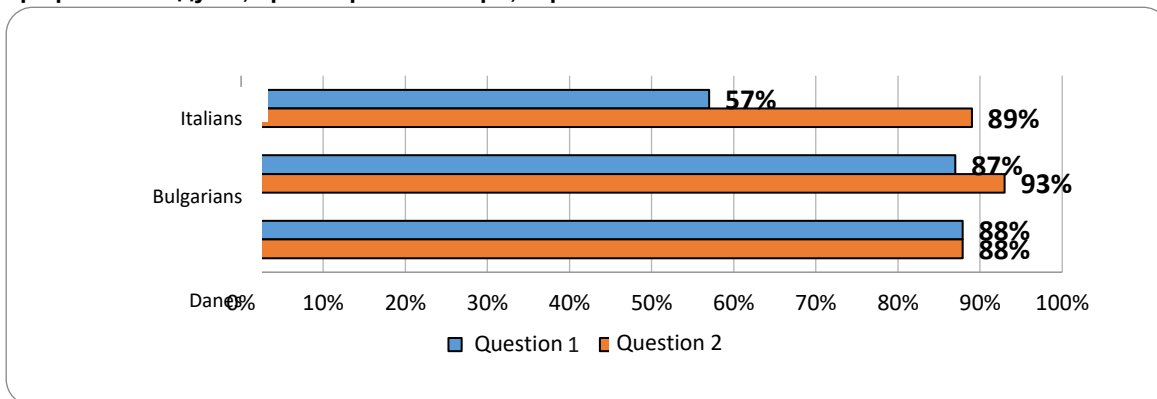
Бихме искали също така, накратко да изразим някои съображения свързани с учебните дейности, проведени по време на проекта TEEN FARM, по-точно в рамките на C2 Activity (Съвместен дейности за обучение на персонала). По време на C2, особено на тази, извършени по време на пандемията, италианските и датските ученици работеха заедно по изцяло нови за италианците модалности и методологии, по-подходящи за датския образователен път (като ролеви игри, Канава на бизнес модел, интервюта). От анализа на въпросниците за удовлетворение, обработени в края на курса, става ясно, че всички ученици посочват методологиите на обучение, свързани с взаимодействието, като основни и по-възможност да бъдат интегрирани в традиционното обучение.

Резултатите от оценката са докладвани по-долу.

Таблица 1 - Модул 1 „Да бъдеш предприемач“

1) Какво означава за вас думата „предприемач“?
А. Човек, пълен с идеи и пари, който започва бизнес.
Б. Човек без страх, насочен към действие и приключения, заобиколен от хора с вдъхновение и помощ и от предизвикателства за преодоляване.
В. Иноватор, който създава нов бизнес, толерира рисковете и се наслаждава на печалбите. (верен отговор)
2) Изберете най-важните умения за предприемач.
А. Технически умения и управление на неуспех.
Б. Чувство за хумор и пари.
В. Чувство за числа и пари, технически умения и управление на неуспех. (верен отговор)

Графика 1- Модул 1, брой верни отговори, изразени в%

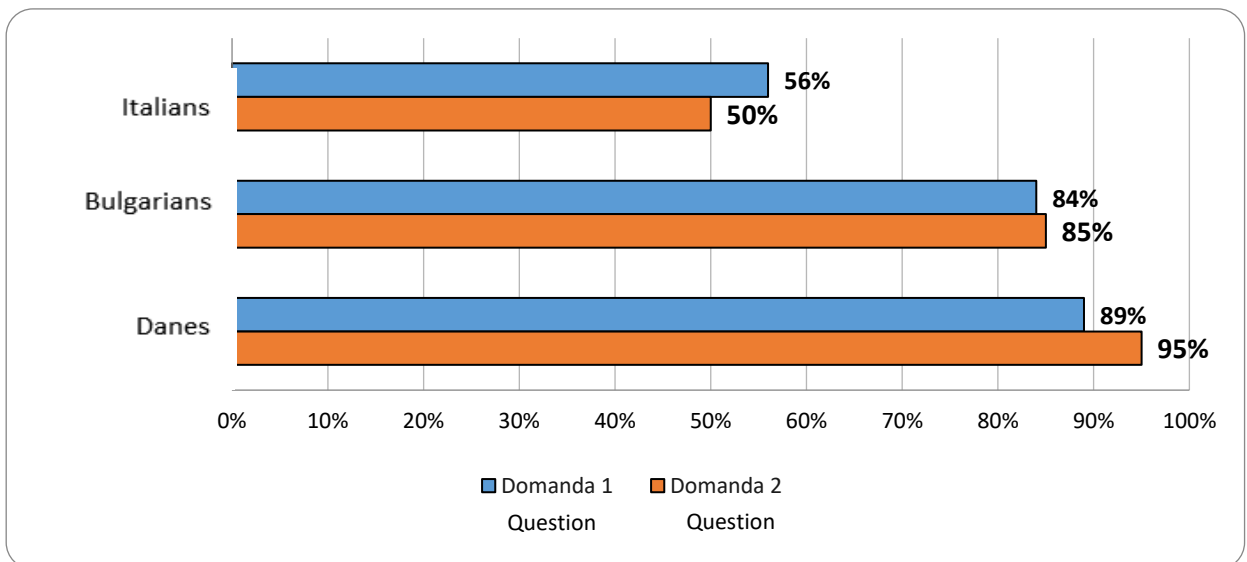

⁹ <https://www.jaitalia.org/> e <https://www.jabulgaria.org/>

Таблица 2 - Модул 2 „Творчество и иновации“

- 1) Изберете различните възможни видове иновации.
- А. Процесни иновации, организационни иновации.
- Б. Иновации на продукти, иновации на пазара.
- В. Иновации на продукти, иновации на процеси, иновации на пазара, организационни иновации. (верен отговор)
- 2) Изберете правилния вид иновации в селското стопанство.
- А. Химически, организационни, технически, технологични, биологични
- Б. Механични, химични, организационни, технически, технологични, биологични. (верен отговор)
- В. Механични, организационни, технически, технологични, биологични.

Графика 2- Модул 2, брой верни отговори, изразени в%

Графика 3- Модул 3, брой верни отговори, изразени в%

Изберете правилната дефиниция за стратегическо управление.

А. Лидерство през отделните организационни звена на компанията. (верен отговор)

Б. Способността да се формулират цели и мерки.

В. Възможност за получаване на заем.

Графика 3- Модул 3, брой верни отговори, изразени в%

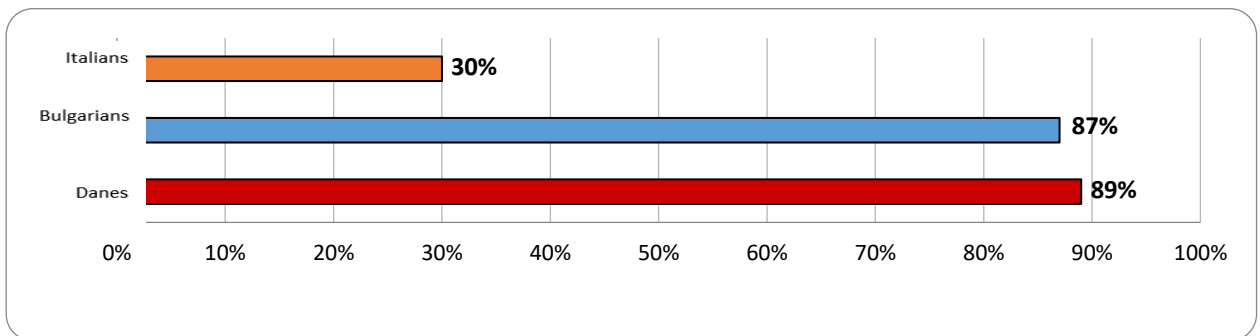

Таблица 4 - Модул 4 „Пазарен анализ и маркетингов план“

1) При изучаването на конкуренцията е важно да се знае А. Производствените разходи на основните конкуренти. Б. Стратегията, използвана от основните конкуренти. (верен отговор)
2) Процесът на покупка на потребителя не се влияе от: А. Психологически и ситуационни фактори. Б. Социокултурни фактори и различни маркетингови фактори. В. Психология и семейство. (верен отговор)

Графика 4- Модул 4, брой верни отговори, изразени в%

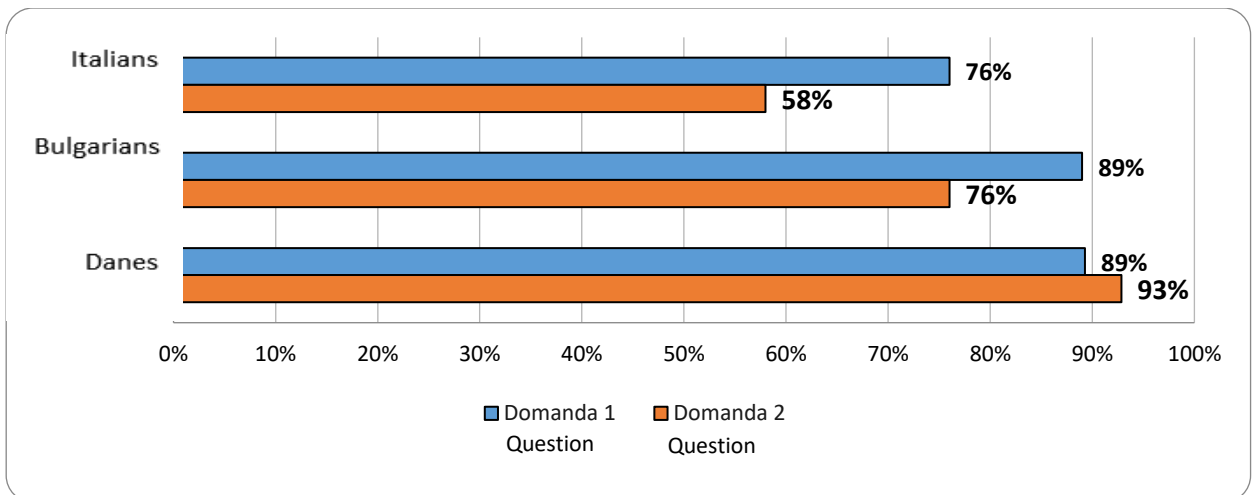
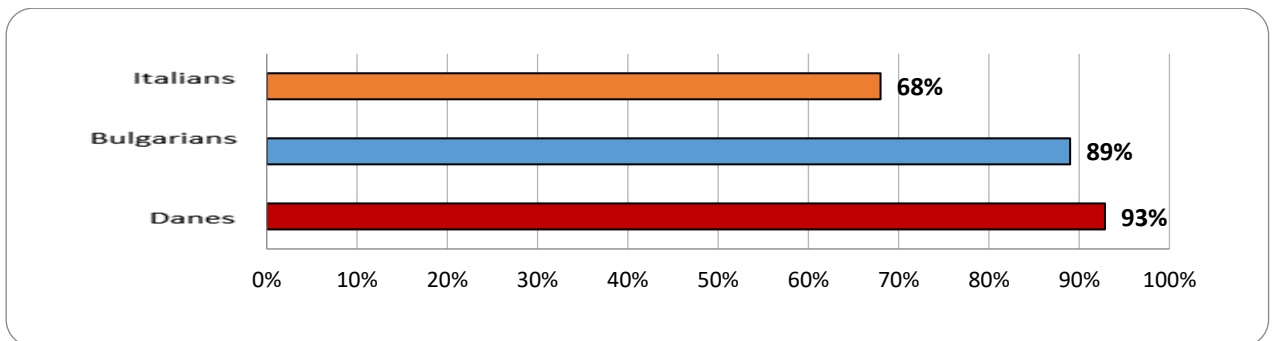

Таблица 5 - Модул 5 „Уеб маркетинг и комуникация в социалните медии“

SEO е:

- А. Безплатен начин за увеличаване на видимостта на търсачката. (верен отговор)
- Б. Безплатен начин за получаване на първо място в списъка с търсения.
- В. Безплатен начин за изпращане на промоционални имейли до клиентите.

Графика 5- Модул 5, брой верни отговори, изразени в%

3. Селскостопанският сектор: сценарии и предизвикателства

3.1 Европейски политики

През януари 2021г. ГД „Земеделие и развитие на селските райони“ на Европейската комисия публикува доклад „Земеделски перспективи на ЕС за пазари, доходи и околна среда“, 2020–2030г.¹⁰

Документът подчертава няколко предизвикателства пред европейското земеделие, които, ако бъдат преодолені, могат да помогнат за спасяването от икономическата криза предизвикана от Covid-19, която представлява третият и най-големият икономически, финансов и социален шок през последните години, след 11 септември и световната финансова криза от 2008 г.

Защитата на доходите в селското стопанство е свързана главно с:

- ефективно прилагане на Директива на ЕС2019/633 (НТП, нелоялни търговски практики)¹¹
- прозрачността във веригата на стойността (блокчейн)¹²
- защитата на дребната агроекология (според препоръките на ООН).

Възможностите за преодоляване на тези предизвикателства са свързани преди всичко с екологичния преход, обещан в Стратегията на ЕС за земеделие¹³ (както и в Зелената сделка¹⁴). Други възможности могат да се видят в дигитализацията и особено в блокчейна, предназначена като средство за повишаване на прозрачността на веригата на стойността и следователно подчертаване на социалната устойчивост на веригите за доставки.

Фокус 2 - Европейски политики за първичния сектор (Източник: Европейска комисия)

През ноември 2019г. Комисията публикува съобщение относно европейската зелена сделка. Амбициозната цел е Европа да стане първият климатично неутрален континент, като целта е климатична неутралност на ЕС до 2050 г. През май 2020 г. Комисията публикува стратегията Farm to Fork Strategy, която е сърцевината на европейската зелена сделка, която систематично адресира предизвикателствата, свързани с устойчивостта на хранителните системи, като идентифицира връзките, които свързват здравето на хората, обществата и околната среда.

the "From producer to consumer" strategy for the purpose of:

la strategia "Dal produttore al consumatore" al fine di:

¹⁰EC (2020). EU agricultural outlook for markets, income and environment, 2020-2030. European Commission, Directorate-General for Agriculture and Rural Development.

¹¹Dario Dongo. Pratiche commerciali sleali, la direttiva UE 2019/633. GIFT (Great Italian Food Trade). 4.5.19, <https://www.greatitalianfoodtrade.it/mercati/pratiche-commerciali-sleali-la-direttiva-ue-2019-633>

¹²<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/european-blockchain-strategy-brochure>

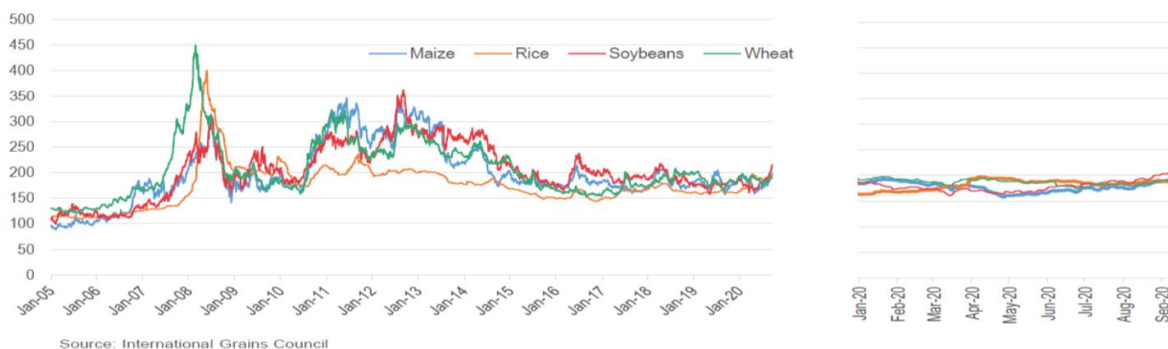
¹³https://ec.europa.eu/food/farm2fork_en

¹⁴https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

3.2 Европейско земеделие по време на пандемията COVID-19

Пандемията COVID-19 предизвиква глобална икономическа криза и тази извънредна ситуация натовари, и все още натоварва икономиките по целия свят. Резултатите от моделите и сравнението с доказателствата от различни проучвания показват, че селскостопанската и хранително-вкусовата промишленост не е сред най-засегнатите от настоящата криза, въпреки наличието дори на значими критични проблеми за някои сектори. Това зависи от по-ниската относителна еластичност на търсенето на селскостопански хранителни продукти. Фигура 3 показва пример за цената на стоките (пшеница, ориз и др.) на световния пазар.

Фигура 3. Цени на селскостопанските стоки (Източник: Международен съвет по зърното)

След избухването на коронавируса, агро-хранителният сектор на Европейския съюз показва своята устойчивост и продължи да предоставя на европейците висококачествена и безопасна храна. Въпреки това фермерите и производителите са били, и все още са изправени пред трудности, и нарастващ натиск. Поддържането на продоволствената сигурност остава един от приоритетите на Европейската комисия. По този начин тя е в тесен контакт със страните от ЕС и секторните организации, за да следи отблизо ситуацията. За да подкрепи всички участващи участници, Комисията е предприела необходимите действия¹⁵, някои примери са: Нова мярка за развитие на селските райони; По-високи авансови плащания; Гъвкавост при използването на финансови инструменти в рамките на развитието на селските райони.

¹⁵ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/farming/documents/factsheet-covid19-agriculture-food-sectors_en.pdf

Фигура 4. Флайер, публикуван от Европейската комисия по време на пандемията Covid19

За да опише сценария и поведението на земеделския участник, Европейската комисия предостави примери¹⁶ за проекти и инициативи, стартирани предимно от селските общности за справяне с извънредната ситуация COVID-19, подпомагане на селските предприятия и насърчаване на солидарност, като например:

- EIP-AGRI: засилване на устойчивостта на селското стопанство в контекста на COVID-19¹⁷
- COVID-19: уебсайт „Work Harvest“ за намиране на работа в селскостопанския сектор¹⁸
- Пронегнете ръка на френския селскостопански сектор!¹⁹
- Европейски „герои на храната“²⁰
- Отговор на COVID-19: ролята на платформите, общи и fablabs²¹
- Италианските семейства си помагат взаимно и подкрепят местните производители на храни²²
- Информационен център COVID-19 в Шотландия²³

¹⁶https://enrd.ec.europa.eu/rural-responses-covid-19-crisis_en

¹⁷https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/news/eip-agri-strengthening-agricultural-resilience?pk_source=mailing_list&pk_medium=email&pk_campaign=newsletter&pk_content=nl_11_2020

¹⁸https://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/project/attachments/gp_hu_work_harvest_545_web_fin_1.pdf

¹⁹<https://desbraspourtonassiette.wizi.farm/>

²⁰<https://mailchi.mp/fooddrinkeurope/foodheroes>

²¹<https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/wikis/display/SEC/Online+session+1%3A+Civil+society+and+SociaI+Economy%27s+response+to+Covid19>

²² https://enrd.ec.europa.eu/news-events/news/italian-families-help-each-other-and-support-local-food-producers_en

²³<https://www.ruralnetwork.scot/covid-19-information-hub>

3.3 Перспективи за бъдещето: мислене за пост-COVID

Извънредната ситуация в здравеопазването подчерта големият потенциал на селскостопанския и хранителен свят, правейки го протагонист в икономическия контекст: както беше споменато на конференцията на ЕС за селскостопанската перспектива²⁴ през 2020г., има много възможности, предизвикателства и рискове в пост Ковид света, включително:

- от страна на световния пазар: увеличение на цените на селскостопанските продукти;
- от страна на търсенето: увеличаване на консумацията на храна;
- от страна на предлагането: необходимостта от изправяне пред сложни предизвикателства, свързани с устойчивото производство.

За да се справят с предизвикателствата на рестартирането на икономиката, **някои стратегически линии** за развитие на селскостопанския хранителен сектор биха могли да се отнасят до:

- **Изследвания:** „произвеждат“ необходимите знания.
 - о Новите технологии за фермите „революционизират играта“ в генерирането на знания за постигане на устойчивост (земеделие 4.0).
 - о Устойчивостта на промяната често е свързана със страховете и погрешното възприемане на науката от земеделския предприемач (поуки от COVID).
- **Най-добри практики:** предаване на знанията, необходими за екологичното възстановяване (широкият спектър от практики показва, че „икономическата и екологичната ефективност“ могат да бъдат синоними).
- **Цифров преход:** свързва всички участници в селскостопанската и хранително-вкусовата верига около устойчивост: пандемията ускори цифровия преход, като свързва директно производителите с потребителите по много различни начини (вж. Фокус 5).
- **Инфраструктури:** необходимо е да се разпространят възможно най-много оптични влакна и всички свързани услуги, така че да се позволи на компаниите наистина да се възползват от иновациите на селското стопанство 4.0, да се спре обезлюдяването на вътрешните райони, да се създадат работни места за младите хора и да гарантират поддръжка на територията.

²⁴https://ec.europa.eu/info/events/sustainable-development-goals/2020-eu-agricultural-outlook-conference-2020-dec-16_en

- **Публични политики.** Провинцията се движи бързо; публичните политики трябва да продължат напред. Селските икономики са пълни с възможности. Новите технологии и продукти, нарастващото търсене и развитието на устойчива икономика, високоскоростната връзка със света и достъпът до ефективни образователни системи са мощни лостове за растеж и работни места. Междувременно селските райони са изправени пред големи предизвикателства. И така, Европа трябва да бъде амбициозна и да изгради политическа рамка, която да отговаря на тази амбиция. Това означава както да развием способността си да гледаме напред около десетина години, така и да увеличим способността си да изграждаме последователни и многоизмерни стратегии за ключови икономически сектори, особено селското стопанство.
- **Образование и обучение:** както е посочено в проучването „Фермерите на бъдещето“²⁵, проведено от екипа на JRC Unit.I.2 Прогнозиране, моделиране, поведенчески прозрения и дизайн за политика (A. Bock, M. Krzysztofowicz J. Rudkin V. Winthagen), профилът на бъдещите земеделски производители ще изисква „комбинация от агрономически, технически и екологични знания и умения, като предприемачески, финансови, управленски, преговорни и умения за разрешаване на конфликти“. Тази „необходима комбинация прави интензивното земеделие висококвалифицирана професия“.

Що се отнася до последната точка, свързана с образованието и обучението, следващият параграф има за цел да даде някои индикации, произтичащи от резултатите, събрани от проекта TEEN FARM, полезни за системно **въвеждане на обучение по предприемачество в курсове за ПОО в селското стопанство**.

Така, най-вече, в светлината на изразеното в Препоръката на Съвета относно професионалното образование и обучение (ПОО) за устойчива конкурентоспособност, социална справедливост и устойчивост²⁶ (COM (2020) 275 окончателен). В тази препоръка се припомня, че „по-широкия двоен преход към **по-цифрова и по-екологична икономика** ще изисква ПОО да се адаптира, така че обучаващите се да придобият уменията, необходими за зелените и цифровите преходи Следващото поколение ЕС²⁷ ще набере ново финансиране

²⁵<https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/farmers-future>

²⁶https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:8e89305c-bc37-11ea-811c-01aa75ed71a1.0011.02/DOC_1&format=PDF

²⁷COM(2020) 456 final

²⁸COM(2020) 408 final

²⁹COM(2020) 451 final

на финансовите пазари за 2021-2024 г. за новопредложените механизми за **възстановяване и устойчивост**²⁸ и **REACT-EU**²⁹. Двете програми ще включват инвестиции в умения, образование и обучение, за да поставят основата за **зелено, цифрово и устойчиво възстановяване** ”.

4. Нови знания и ноу-хау в селското стопанство от третото хилядолетие - линии на действие за нови образователни схеми

4.1 Нов модел на земеделие

Ключовата дума на бъдещето на европейското земеделие е „БИЗНЕС“, призоваван все повече да „предефинира своите сделки“ в лицето на международната конкуренция и новите продукти и услуги, изисквани от пазара и новите потребители. В миналото необходимите умения бяха чисто технически: беше необходимо да се концентрираме върху производството на един или няколко продукта, понякога дори за сметка на хидрогеоложкия, ландшафтния и биологичното разнообразие.

Днес, обратно, след промяната в предпочитанията и наличността на доходите на потребителите, стойността на селскостопанската дейност вече не се състои само в суровия и стандартизиран селскостопански продукт, а в многото отличителни селскостопански хранителни качества на териториите и в многобройните обслужващи дейности "свързани", придружени от важни маркетингови действия. За новия потребител стойността се крие в услугите и в добавената стойност, представена от храната, която разказва „истории“ и има за цел да защити местните традиции и да защити биологичното разнообразие и околната среда.

Фокус 3. Преоткриването на селските райони благодарение на COVID-19.

Според данните на ISTAT, лятото на 2020г. се характеризира със силни загуби в присъствието и пристигането на чуждестранни туристи (-68,6%), въпреки това се посочва, че италианците посещават „селските райони“.

Това е допълнителен знак, даден на селскостопанския свят колко е важно за фермата да се променя и да се развива към нови форми на бизнес, като развива дейности, които добавят стойност към продуктите от култури и животни и които, в същото време, предлагат услуги, много разнообразни на гости, потребители, посетители и местни общности.

Земеделието отново заема централно място не само като производител на храни, но и като определящ елемент от процесите, които определят мозайката на териториалното социално-икономическо развитие. В този контекст ролята на селската територия също се променя и еволюира. Всъщност сме свидетели на преоценка на провинцията като привлекателен контекст не само за продуктивни дейности, но и за жилища и нови форми на устойчив туризъм. Освен това тече преоткриване на селската среда като място, което може да предложи устойчиви модели на живот и екологични, културни и хранителни ценности, алтернативни

на градските.

Следователно новият модел на земеделие, като фактор за развитие на селската икономика, се основава на три елемента:

- здравословни производствени методи, зачитащи околната среда, способни да доставят качествени продукти, отговарящи на нуждите на потребителите,
- традиции, чиито цели са не само да произвеждат, но и да опазват разнообразието на ландшафта и да поддържат селските общности живи и активни, способни да генерират работни места,
- предприемачи с все по-разнообразни умения, способни да ориентират „новите занаяти“, като интегрират историческата роля на обикновени производители на стоки и храни с тази на производителите на ХРАНА и на доставчиците на многофункционални услуги.

4.2 Профилът на многофункционалния селскостопански оператор и предприемач: някои индикации

Характеристиките на новия селскостопански и хранителен модел изискват обновен професионален профил на земеделския предприемач, тъй като той непременно трябва да преодолее секторния подход, за да се коннотира с органична визия за вътрешната и външната система на своя бизнес. В светлината на всичко това, ето някои необходими умения:

- да се намесва директно в планирането, организацията и управлението на земеделското производство (прецизно земеделие) и в услугите, предлагани във връзка с търсенето и различните нужди на потребителите и пазарите, за подобряване на ресурсите и културата на територията също чрез използване на новите цифрови комуникационни технологии;
- използва иновации на процеси и продукти в областта на производството и преработката на селскостопански храни, тълкувайки развитието на веригите за върхови постижения в селскостопанската храна, за да адаптира производството и продажбите спрямо търсенето на националните и международните пазари и на потребителите;
- развива максимално синергията между услугите за гостоприемство и прием и услугите за социално земеделие, чрез планиране и организиране на събития, които подобряват наследството на компанията в областта на екологичните, художествените, културните и образователните ресурси като момент на социално включване, изразено към ситуации на физически социални затруднения;
- се намесва в подобряването, производството, трансформацията, консервирането

и представянето на качествени хранителни и лозаро-винарски продукти;

- работи в производствената система, като популяризират типичността на местните традиции и прилагат разпоредбите за безопасност, прозрачност и проследимост;
- извършва оперативни и управленски дейности във връзка с администрацията, производството, организацията, доставката и продажбата на храни и вино и хранителни продукти и услуги на общността и хората;
- извършва оперативни и управленски дейности, свързани с администрирането, производството, организацията, доставката и продажбата на хранителни и лозаро-винарски продукти и услуги, насочени към общността и хората.

Библиографията е много формулирана и още преди кризата Covid-19 в проучване, публикувано от Европейската комисия, озаглавено „Нужди на младите фермери“³⁰, младите фермери в цяла Европа бяха помолени да класират 11 умения в реда на възприеманото значение.

За пореден път технологичните познания постигнаха най-висока оценка, докато повишаването на уменията в стратегията на фермата беше оценено като второто най-важно умение, подчертавайки необходимостта да се обърне повече внимание на тази тема.

Фигура 5. Трите нива на управление (Източник: Университет Вагенинген)

Гореспоменатото проучване Farmers of the Future³¹, публикувано от JRC през 2020 г., изследва в средносрочен и дългосрочен план кои ще бъдат, в бъдеще, фермерите, които ще трябва да се изправят пред предизвикателствата на хипотетичния сценарий през 2040г. Проучването посочва пет възникващи теми, върху които могат да се основават бизнес модели и селскостопански практики. Те са:

- I. технологични промени в селското стопанство;
- II. хранителна продукция;
- III. бъдеща устойчивост;

³⁰ http://publications.europa.eu/resource/cellar/fa9c8e5e-eff8-11e5-8529-01aa75ed71a1.0001.01/DOC_1

³¹<https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/farmers-future>

IV. взаимоотношения с потребителя (и очакванията на обществото);

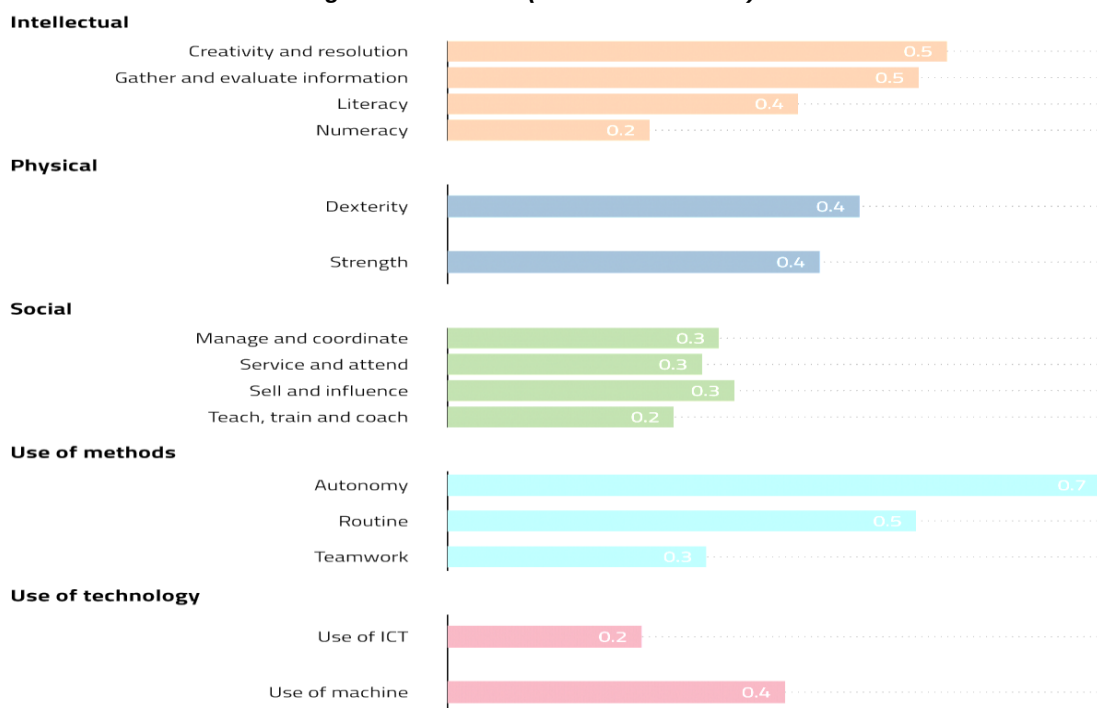
V. развъждане и хуманно отношение към животните.

Публикацията CEDEFOP „Земеделски производители и градинари, умения, възможности и предизвикателства“ (актуализация 2019г.)³² отчита по-скала 0-1 уменията на земеделския предприемач, които се открояват със своята важност; те са същите, които са били широко обсъждани и представяни по време на дейностите по проекта TEEN FARM, като например:

- творчество;
- автономност (в смисъл на способност за бизнес стратегия и планиране);
- способност за събиране на информация (и разпознаване на възможности).

Тези и други предприемачески умения са представени и формулирани в учебната програма, предложена в раздел 4.4.1.

Figure 6. Skills of workers in the agricultural sector (Source: CEDEFOP).

Необходимото и постоянно развитие на профила на земеделския предприемач изисква препрочитане на потребностите и целите на обучението, както и на веригата за професионално обучение, която задължително става по-обширна и интегрирана (от техническо професионално обучение до ПОО и висше техническо образование и обучение - Istruzione e Formazione Tecnica Superiore, до висшето техническо образование - Istruzione Tecnica Superiore и професионални степени), в европейска рамка.

³²https://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en/analytical_highlights/farmworkers-and-gardeners-skills-opportunities-and-challenges-2019-update

Връзката между училище / университет / научни изследвания, подкрепена от компании и продуктивни участници (цялата екосистема) ще позволи развитието на човешки капитал, който отговаря на предизвикателствата на селското стопанство на нашата епоха: **производство 4.0, цифрови технологии, устойчивост, туризъм, и зелена икономика**. Развитието на дадена територия и нейните хора всъщност е толкова по-високо, колкото по-силни и по-стабилни са мрежите между училища, изследователски центрове и агенции за обучение и най-вече организации, представляващи компаниите и техните възможности за проектиране на развитие.

4.3 Насоки за включване на обучението по предприемачество в ПОО-И

Усилията, които проектът TEEN FARM би искал да направи, са в посока на това, което се очертава от скорошната **Европейска програма за умения**³³ на Европейската комисия: Програмата предлага да се направи **първият стълб на европейските социални права**, посветен на образованието, обучението и целия живот учене, като това е факт.

Включването на **обучението по предприемачество** в образователни схеми със сигурност е част от един по-масабен, по-пълнен и трудоемък процес, тъй като, за да се гарантира реална оферта за обучение на различните участници и територии, е необходимо да се засили връзката между момента на **Планиране** и това на **Предложението за обучение**. Въпреки това можем да считаме, че времето на промяната е дошло:

- сред целите по отношение на ПОО институциите на ЕС припомнят значението на по-нататъшното укрепване на ключовите компетенции в учебните програми за ПОО и предоставянето на по-ефективни възможности за придобиване или развитие на тези компетенции посредством първоначално и през целия професионално образование и обучение
- едновременно с изготвянето на този доклад се появяват и други проекти в областта на обучението по предприемачество в селското стопанство и храните, като EntreCompFood, финансиран от програма COSME³⁴

Фокус 4. Политика на ЕС в областта на ПОО.

Професионалното образование и обучение (ПОО) е ключов елемент от системите за учене през целия живот. Целта му е да предостави на гражданите знанията, уменията и компетенциите, необходими за конкретни професии и на пазара на труда. Европейското сътрудничество в професионалното образование и обучение беше допълнително засилено от комюникето в Брюж³⁵ и от заключенията от Рига³⁶. Самият Консултативен комитет по професионално обучение одобри становище³⁷ за бъдещето на ПОО, което ще допринесе за политиката на Европейската комисия след 2020 г.

³³ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=89&furtherNews=yes&langId=en&newsId=9723>

³⁴ <https://www.gzs.si/entrecompfood/vsebinsko/About-the-project/Summary>

Както вече споменахме, проектирането, модифицирането и адаптирането на учебната програма по пътя на ПОО-I (както във всеки друг сегмент на образователната система) изисква дълъг, структуриран добре детайлен път, пълен с данни и преди всичко включва участие на набор от фактори и участници, както в една екосистема. Това е така и за **обучението по предприемачество**. Както е посочено в окончателния доклад на Тематичната работна група за **обучение по предприемачество**³⁵, „... **Предприемаческите екосистеми** за обучение се състоят от няколко взаимосвързани елемента (градивни елементи), които формират динамично цяло: политики, ангажираност на заинтересованите страни, обучение по предприемачество (или учене) и измерване влиянието....”.

По-долу са дадени някои съображения и линии на действие за училищата и цялата екосистемна система за обучение по предприемачество в ПОО³⁶: тези линии на действие са предназначени за всяка област и сектор (не само селското стопанство, което е специфичната област на проекта TEEN FARM).

Направление на действие № 1. Укрепване на предприемаческия дух и близост до света на бизнеса. Трансформацията на училището трябва да бъде подкрепена като място за диалог и източник на идеи, пространство за срещи, дискусии и планиране на бъдещето чрез разработване на проекти за иновации, занимаващи се с въпроси, които позволяват създаването на пряка връзка между бизнеса, научните изследвания и предприемаческата структура. Техническите компании, призовани да се намесват в училищата, могат да играят централна роля в създаването на тези пространства. Тази намеса ще улесни създаването на физически пространства в училището, оборудвани с цифрови технологии. Сътрудничеството с компаниите ще позволи на учениците да развият важни работни умения, за да постигнат предприемачески начин на мислене. Насърчаването на асоциационизма в извън училище и на вторичните дейности вървят в същата посока и трябва да бъдат признати на ниво учебна програма. Сътрудничество с центровете за доброволчески услуги за насърчаване на възможностите за ориентация на младите хора и въвеждане на начини да направят редуването на училищната работа по-плавно.

Направление на действие № 2. Дигитално образование. За да се генерират промени в училищната система е необходимо да се започне от тези, които всъщност живеят днес в нашето училище: ученици и учители³⁷, поставяйки ги в центъра на *дигитална общност*, където човек може:

- говори за пилотни проекти за иновации;
- улесни обмена на идеи и умения.

³⁵ https://ec.europa.eu/assets/eac/education/experts-groups/2011-2013/key/entrepreneurship-report-2014_en.pdf

³⁶ These lines of action have been reworked on the basis of the following documents: a study carried out by the Coldiretti Divulga Study Centre, Symbola Report, Unioncamere Report, Next Generation EU Report.

³⁷ Piano di azione per l'istruzione digitale 2021-2027 https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_it

В този смисъл цифровата пропаст, генерирана от възрастта, със сигурност трябва да бъде преодоляна. Според монитора за *образование и обучение 2019*³⁸, в италианските средни училища процентът на учителите над 50 години достига 60%. Кризата в Ковид, която принуди училищата да се адаптират бързо към отдалечените технологии, дава добро предсказване за способността на училищната система да реагира и да отговори на цифровото предизвикателство.

Фокус 5. Поглед към цифровите технологии.

Съвременният дебат за днешната работа и за бъдещата работа се върти около темите на **дигиталните умения**³⁹, търсенето на нови професионални профили, които да бъдат включени в производствените процеси, и квалификацията и преквалификацията на вече наетия персонал. В продължаващия дебат се очертава аспектът, свързан със създаването и преразпределението на работни места, причинени от революция 4.0, тази революция, продиктувана от появата и изключително бързото разпространение на цифровите технологии. Освен това има професии, които ще останат, но ще бъдат трансформирани. Много традиционни работни места всъщност претърпяват метаморфоза, тъй като са силно засегнати от дигитализацията. Тези явления засягат всички сектори, всеки производствен сектор и всички предприятия, включително селскостопанските.

Прилагането на този подход в контекста на дигиталния и селскостопанския 4.0 означава да започнем от професиите - нови / несъществуващи преди или традиционни / актуализирани - и да идентифицираме за всеки професионален профил / роля комбинацията от:

- **Основни ИКТ умения.** Цифровите технологии се коренят в уменията, свързани с информационните и комуникационни технологии. Тази област включва уменията, необходими на ИКТ специалистите за подпомагане на организации чрез ИКТ процеси.
- **Дигитални умения,** специфични за типа професионална фигура / роля. Тази област включва технически и процедурни умения, свързани със специфични организационни роли, които позволяват на хората да извършват работата си по модерен и иновативен начин.
- **Меки умения,** необходими за професионалната фигура / роля. Те са напречните междуличностни и комуникативни умения, които позволяват на хората ефективно да използват новите цифрови инструменти. *Рамката за цифрова компетентност* на Европейската комисия 2.0 (**DIGICOMP 2.0**)⁴⁰ може да бъде отправна точка за рамката за картографиране на компетентности.
- **Иновационни умения.** Те представляват комбинацията от когнитивни, поведенчески и функционални умения, които позволяват на хората да станат иновативни в работата си чрез поведение, основано на предприемачество, инициативност, изпреварваща визия и способността да мобилизират и замърсяват ресурси и умения в и извън организацията. Една от възможните референции е **Европейската рамка за компетентност по предприемачество**⁴¹ на Европейската комисия.

³⁸https://ec.europa.eu/education/resources-and-tools/document-library/education-and-training-monitor-2019-italy-report_it

³⁹See also: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/policies/digital-skills>

⁴⁰<https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp/digital-competence-framework>

⁴¹ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1317&langId=it&furtherPubs=yes>

Линия на действие No 3. Ориентация към трансформация. Ако от една страна учениците се подготвят да градят своето бъдеще, от друга бизнес организациите управляват настоящето и иновации, като интерпретират това, което виждат да се случва в света. Първата цел би могла да бъде извличане от училищния и студентския свят на лаборатория за разработване на бъдещето, а именно създаването на пространства за съвместни иновации, които да включват ученици и една или повече компании в реалистични работни сценарии. Друга възможност би могла да бъде отворена иновация с споделяне на конкретен опит и история на случаите. Интересен е и опитът със завръщането в училище: публичен представител е приет в училището като „посланик за един ден“, за да представи личния си опит. Методите за преодоляване на фронталния урок трябва да бъдат насърчавани чрез дигитално актуализиране на обучението и развитие на лабораторията (практически семинари, часове на дебат). Преразпределението на часовете от уроци може да доведе до включване на нови дисциплини като: цифрова икономика, медийно образование, устойчивост на околната среда, предприемачество и бизнес риск. Пътят към все по-нарастващото участие на учащите преминава през персонализиране на курсове, които вече са в задължителното училищно обучение, насърчаване на мултидисциплинарни проекти и по-голяма образователна отвореност. И накрая, пътеките за образование и обучение трябва да осигуряват меки умения за работния свят и да възпитават немаргинални умения, като изграждане на екип и съпричастност, комуникация, емоционално образование и управление на стреса и неуспеха. Всичко това, тъй като обществото на бъдещето изисква технически и специализирани умения, но също така и способност да знае как да ги адаптира и гъвкавост в отговор на сложните проблеми, очакващи новите поколения.

В тази посока се вписва казусът, представен от проекта TEEN FARM, тъй като неговата мисия е да идентифицира пътищата на **първоначалното професионално образование и обучение, I-VET (ниво на ЕКР 3-4)** за обучение по предприемачество в селскостопанската област и проверете неговата доброта по отношение на придобити умения (както е съобщено в раздел 2). Опитът на проекта Teen Farm да формулира пътека за обучение съгласно Entrecomp⁴² - *модел на Европейска рамка за компетентност в предприемачеството* е илюстриран по-долу, за да се подчертае кои конкретни умения биха могли най-добре да отговорят на „обучението“ на профила на земеделския предприемач, предприемаческа визия, отнасяща се до основите и изискванията на Зелената сделка⁴³.

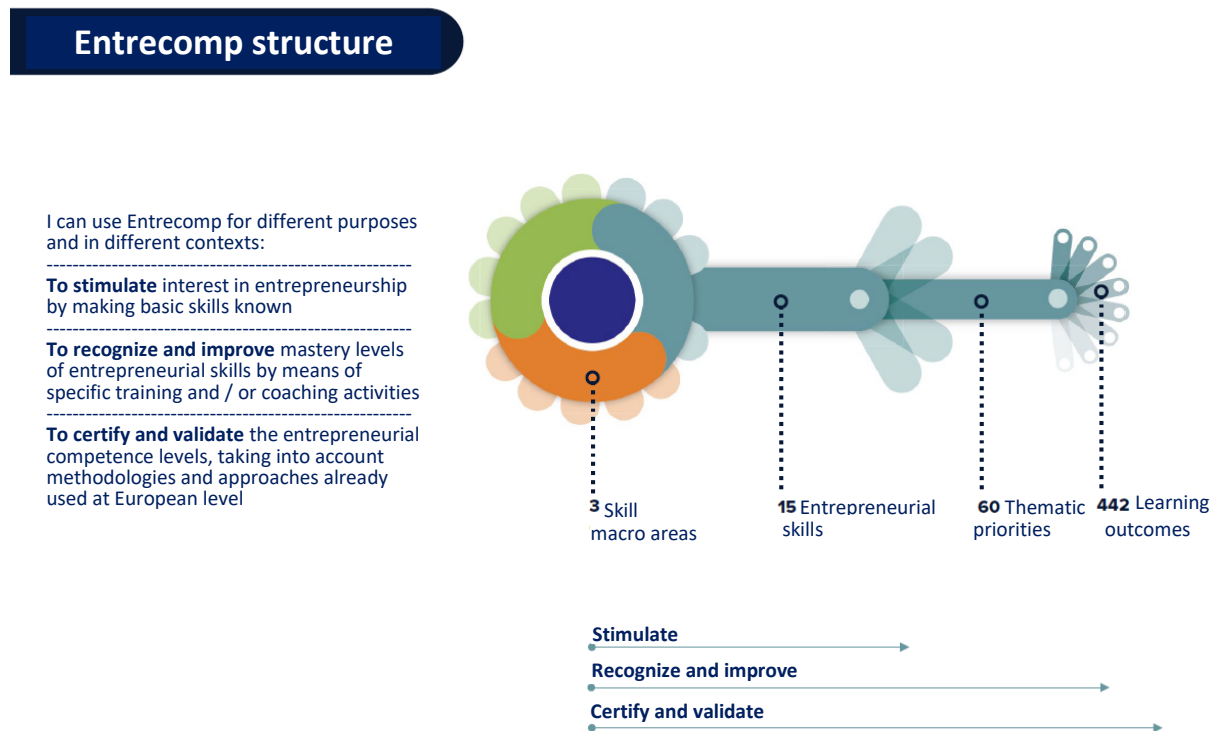
⁴² <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/entrecomp-entrepreneurship-competence-framework>

⁴³ Commission Communication "Working together to strengthen human capital, employability and competitiveness", COM/2016/0381 final.

4.4.1 Учебната програма за тийнейджърските ферми

Благодарение на възможността да бъдете част от италианската общност на Entrecomp⁴⁴, проектът TEEN FARM разработи учебна програма, базирана на модела "цвете" на модела Entrecomp.

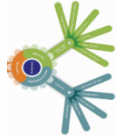
Фигура 7. Структура на Entrecomp⁴⁷ (Източник: <https://www.entrecompitalia.it/>).

⁴⁴ <https://www.entrecompitalia.it/>

Следва Учебната програма, формулирана върху резултатите от обучението, за профила на ученик на ниво I-VET с междинно ниво на владение на предприемачески умения. Той е идентифициран въз основа на инструмента за самооценка, разработен от Entrecompitalia.

Фигура 8. Учебната програма на проекта TEEN FARM (Източник: нашите разработки)

Макро-области	Предприемачески умения	Резултати от обучението
		
ИДЕИ И ВЪЗМОЖНОСТИ	Разпознаване на възможностите	Бъдете наясно със собствения бизнес избор, знаейки влиянието им върху околната среда, обществото и върху самата компания: финансово, стратегическото ѝ позициониране на пазара и бизнес имиджа. Познават основните цели, поставени от Европейския съюз по отношение на политиките за устойчиво развитие (Green Deal) и разбирате как собствената бизнес идея може да бъде приведена в съответствие с последната.
	Творчество	Развиването на креативност означава подхранване на любопитство към собствения сектор и област на обучение, като се знае и реалността на местните селскостопански бизнеси. От съществено значение е да се осъзнаят потенциалните трудности в ежедневните селскостопански дейности и да се отговори на тях с развитието на професионално творчество, което е свързано с възможността да се видят нови възможности за собствена бизнес идея в пазарните тенденции и големите промени в сектора. Освен това, да се знае как да разпознавате добавената стойност на бизнес идеи, различни от собствените и да се знае как да ги приложите и адаптирате към собствената си бизнес визия. Научите се да създавате иновативни решения, които ефективно отговарят на нуждите на компанията.
	Визия	Познават механизма на търсене и предлагане на пазара на селскостопански храни и основните тенденции, които се случват. Да се знае как да преведете собствените си идеи, нуждите на обществото и околната среда и да запълните пропуските в селскостопанския и хранителен сектор посредством дефиницията на бизнес визия, от която човек може да започне да очертава: дългосрочни цели, стратегия да ги следва, директиви за функционалните области на компанията, организация и планове за действие.
	Придаване на стойност на идеите	Знание как да разпознавате стойността на собствените си идеи и тези на другите, развивайки способността да си сътрудничите и да прилагате основните нововъведения в сектора на хранително-вкусовата промишленост, за да постигнете специфичните цели, които съставляват мисията на компанията. Стаята, посветена на усъвършенстването на собствените идеи, е от съществено значение за целия процес на управление на бизнеса, както по време на криза, така и при планиране, за да се търсят нови перспективи за развитие на компанията.
	Устойчиво етично мислене	Признаване на екологичните и социално-икономическите критичности на селскостопанския хранителен сектор и намиране на иновативни решения, които отговарят на тези нужди, като ги направят неразделна част от собствената ви бизнес визия и сте активна част в решаването на тези проблеми. Създаване на собствена бизнес идея на „зелен“ подход, със собствена отговорност за опазване на биологичното разнообразие, ландшафта и хуманното отношение към животните. Признаване на необходимостта от по-устойчиво производство, а също и от по-устойчиво потребление, чрез стратегии за проследяване и етикетирание на веригата на доставки (препратка към стратегията European Farm to Fork).

	Мотивация и постоянство	Използване на знанията за себе си и за собствените си способности, за намиране на областите с най-голям интерес, съсредоточване върху собствената бизнес идея и нейните цели и напълно разбиране на мотивациите довели до нейното създаване. Наличието на конкретна цел ще помогне да се упорства и да се справяте с възможни предизвикателства.
	Икономически и финансови познания	Знание как да се ориентирате в бюджетния механизъм на приходите и разходите, знаейки кои са основните източници на финансиране чрез непрекъснато следене на селскостопанските политики на Общността.
В ДЕЙСТВИЕ	Поеме инициативата	Познавате последиците, свързани с всеки бизнес избор във връзка с динамиката на сектора, разпознаване на възможностите и знание как да ги възползвате с дух на инициатива, действайки с осъзнатост и ефективност по отношение на визията и целите на компанията.
	Планиране и управление	Да знаем как да дефинираме постижими цели в съответствие със собствената си бизнес визия, да анализираме пазара с основните му конкуренти и да знаем инструментите, за да можем да придобием нарастваща конкурентоспособност. Познаваме стратегическото и оперативното управление, като поставяме краткосрочни и дългосрочни цели въз основа на стратегическата бизнес област, в която се намира компанията. Знание как да дефинирате бизнес план, който обобщава по ясен и ефективен начин, чрез проучване на пазара и вътрешен анализ на компанията, потенциала и границите на собствената бизнес идея. Определяте основните показатели за ефективност и периодично планиране на мониторинга.
	Работа с други	Опознаване други оператори в селскостопанския и / или хранителен сектор, развиваме на междуличностни и комуникативни умения, така че да се учим и черпим вдъхновение от предприемачески реалности, различни от собствените (препратка към европейската политика Европейско партньорство за иновации - EIP-AGRI). Преследвайте бизнес цели със собствен работен екип, превръщайки всеки компонент в активна част, подобрявайки силните страни на всеки и приемайки различията в групата.

⁴⁵ <https://www.entrecompitalia.it/autovalutazione-con-entrecomp/>